इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयचा मराठी अनुवाद

[(1996) 3 एस. सी. आर. 426]

एसएच. अ. चिनाप्पा

- विरुद्ध -

एसएच. व्ही. वेंकटमुनि आणि इतर .

मार्च 14, 1996

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी, न्यायमूर्ति एस. पी. भरुचा आणि न्यायमूर्ति के. एस. परीपूरनन]

भारतीय संविधान, 1950 : अनुच्छेद 341.

अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (दुरुस्ती आदेश) अधिनियम , 1976:

अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती - निवडणूक - राखीव मतदारसंघ - अपीलकर्ता मुंडाला आधारावरून निवडणूक लढवणार - अनुच्छेद 341 (1) अंतर्गत राष्ट्रपतींनी अधिसूचित केलेली मुंडाला जाती - निवडणूक याचिका - याचिकार्त्याच्या निवडणूक याचिकेला आव्हान - उच्च न्यायालयास असे आढळून आले की याचिकाकर्ता मोंडी-मोंडीगारू जातीचा असून सदर जातीस राष्ट्रपतीच्या आदेशात मान्यता देण्यात आली नव्हती आणि परिणामतः त्याची निवडणूक कायद्यानुसार वैध नव्हती-उच्च न्यायालयाचा निष्कर्ष योग्य होता- कारण मोंडी/मोंडीगारू जातीला राष्ट्रपतींच्या अधिसूचनेमध्ये मुंडाला म्हणून अपीलकर्त्याचा दर्जा मिळत नाही, कारण मुंडाला हा मोंडी/मोंडीगारू जातीच्या समतुल्य मानला जाऊ शकत नाही.

अनुसूची जाती आणि अनुसूची जमाती - संसदेद्वारे कोणत्याही जातीचा

समावेश आणि अपवर्जन - राष्ट्रपतींना त्यानंतरच्या अधिसूचनेद्वारे त्यात बदल करण्याचा कोणताही अधिकार नाही.

नित्यानंद शर्मा - विरुद्ध - बिहार राज्य, जेटी (1996) 2 एससी 117, यावर अवलंबून होते.

महसूल अधिकारी आणि इतर - विरुद्ध - प्रफुल्ल कुमार पाटी आणि इतर, **[1990] 2 एससीसी 162, लागू न करण्यायोग्य.**

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण : दिवाणी अपील क्रमांक :- 1261/1987

कर्नाटक उच्च न्यायालयाच्या निवडणूक याचिका क्रमांक - 21/1985 मधील दिनांक 30.4.87 रोजी पारित केलेल्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यांसाठी- सी. मोहन राव, मदन लोकूर.

उत्तरवादींसाठी - सुश्री सी. के. सुचरिता यांच्यासाठी रणजी थॉमस.

न्यायालयाद्वारे पुढील आदेश देण्यात आलाः

अपीलकर्त्याने कर्नाटक राज्य विधानमंडळ येथील 72 बेथमंगला विधानसभा मतदारसंघातून राखीव उमेदवार म्हणून निवडणूक लढवली होती.अपीलकर्त्याने संविधानाच्या अनुच्छेद 341 (1) अंतर्गत सत्तेचा वापर करून भारताच्या राष्ट्रपतींनी अधिसूचित केलेल्या मान्यताप्राप्त अनुसूचित जातीच्या मुंडालाच्या दर्जावर दावा केला. त्या आधारावर त्यांनी ही निवडणूक लढवली आणि निवडून आले. जेव्हा पहिल्या उत्तरवादीने निवडणूक याचिका दाखल केली, तेव्हा उच्च न्यायालयाला असे आढळले की अपीलकर्ता ज्या जातीचा आहे ती मोंडी/मोंडीगारू आहे. अभिलेखावरील

पुराव्याच्या आधारे उच्च न्यायालयाला असे आढळले की अपीलकर्ता प्रत्यक्षात मोंडी/मोंडीगारू जातीचा आहे, ज्याला राष्ट्रपतींच्या अधिसूचनेत अनुसूचित जाती म्हणून मान्यता देण्यात आलेली नव्हती.त्यामुळे, उच्च न्यायालयाने 30 एप्रिल 1987 रोजी आक्षेपित आदेशाद्वारे निवडणूक याचिका क्रमांक 21 / 1985 मध्ये घोषित केले की अनुसूचित जातीसाठी वाटप केलेल्या विधानसभा मतदारसंघासाठी त्यांची निवडणूक कायद्याने वैध नाही. त्यामुळे सदर अपील दाखल करण्यात आली.

आपल्यासमोर प्रश्न हा आहे की: मोंडी/मोंडीगारू असलेल्या अपीलकर्त्याचा दर्जा हा विधानसभेच्या निवडणुकीसाठी मुंडाला-अनुसूचित जातीचा समानार्थी शब्द मानला जाऊ शकतो का? अनुच्छेद 341 मध्ये असे दिले आहे की :

"341. अनुसूचित जाती. (1) राष्ट्रपती कोणत्याही राज्याच्या किंवा केंद्रशासित प्रदेशाच्या संबंधी आणि जेथे ते राज्य असेल तेथे राज्यपालांशी सल्लामसलत केल्यानंतर, सार्वजनिक अधिसूचनेद्वारे, जाती, वंश किंवा जमाती किंवा जाती, वंश किंवा जमातींमधील भाग किंवा गट निर्दिष्ट करू शकतात, जे या संविधानाच्या उद्देशाने, यथास्थिती, त्या राज्याच्या किंवा केंद्रशासित प्रदेशाच्या संबंध अनुसूचित जाती असल्याचे मानले जातील.

(2) संसद कायद्याद्वारे खंड (1) अंतर्गत जारी केलेल्या अधिसूचनेमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या अनुसूचित जातींच्या यादीत खंड (1) अंतर्गत जारी केलेल्या अधिसूचनेमध्ये कोणत्याही जातीचा, वंशाचा किंवा जमातीचा किंवा कोणत्याही जातीचा, वंशाचा किंवा जमातीचा किंवा गटाचा भाग समाविष्ट करू

शकते किंवा वगळू शकते, परंतु वर नमूद केल्याप्रमाणे वगळता, उक्त खंडांतर्गत जारी केलेल्या अधिसूचनेमध्ये त्यानंतरच्या कोणत्याही अधिसूचनेद्वारे बदल केला जाणार नाही."

त्याचे वाचन स्पष्टपणे सूचित करते की राष्ट्रपती, कोणत्याही राज्य किंवा केंद्रशासित प्रदेशाच्या संबंधीत राज्यपालांशी सल्लामसलत केल्यानंतर, सार्वजनिक अधिसूचनेद्वारे, जाती, वंश किंवा जमाती किंवा जाती, वंश किंवा जमातींमधील भाग किंवा गट निर्दिष्ट करू शकतात, जे या संविधानाच्या उद्देशाने, यथास्थिती, त्या राज्याच्या किंवा केंद्रशासित प्रदेशाच्या संदर्भात अनुसूचित जाती असल्याचे मानले जातील. त्याच्या खंड (2) अंतर्गत, संसदेला कायद्याने अनुच्छेद 341 च्या खंड (1) अंतर्गत राष्ट्रपतींनी निर्दिष्ट केलेल्या अनुसूचित जातींच्या यादीत कोणत्याही जातीचा, वंशाचा किंवा जमातीचा किंवा कोणत्याही जातीचा, वंशाचा किंवा जमातीचा भाग किंवा गट समाविष्ट करण्याचा किंवा वगळण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे. एकदा संसदेने कायद्याद्वारे कोणत्याही वंश, जात, जमात, कोणत्याही जाती, वंश किंवा जमातींचे भाग किंवा गट समाविष्ट केले किंवा वगळले की, त्यानंतर राष्ट्रपतींना कोणत्याही उपक्रमानुसार अधिसूचनेद्वारे उक्त जात, वंश, जमात किंवा कोणत्याही जाती, वंश किंवा जमातीचा भाग किंवा गट बदलण्याचा कोणताही अधिकार राहणार नाही. अशा प्रकारे असे दिसून येते की मोंडी/मोंडीगारू जातीला राष्ट्रपतींनी जारी केलेल्या अधिसूचनेत किंवा अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती (दुरुस्ती आदेश) अधिनियम, 1976 द्वारे सुधारित केल्याप्रमाणे स्थान मिळत नसल्यामुळे, मुंडला म्हणून

अपीलकर्त्याचा दर्जा हा अपीलकर्त्याने दावा केल्याप्रमाणे मोंडी/मोंडिगारूचा समानार्थी किंवा समतुल्य मानला जाऊ शकत नाही. या न्यायालयाने नित्यानंद शर्मा -विरुद्ध- बिहार राज्य, जेटी (1996) 2 एससी 117 मधील अलीकडील निकालात कलम 342 (1) अंतर्गत राष्ट्रपतींच्या अधिसूचनेच्या नोंदी घोषित करण्याच्या न्यायालयाच्या अधिकाराची व्याप्ती विचारात घेतली आहे आणि असे म्हटले आहे की कोणत्याही न्यायालयाला अशी घोषणा करण्याचा अधिकार नाही. उमेदवारांनी दावा केलेल्या जातीला कायद्यांतर्गत सुधारित केलेल्या राष्ट्रपतींच्या अधिसूचनेत स्थान मिळते का, ही चौकशीची मर्यादित व्याप्ती आहे. त्यामुळे, अपीलकर्त्याला उक्त विधानसभा निवडणूक लढवण्यासाठी अनुसूचित जातीचा दर्जा मिळू शकत नाही, असा उच्च न्यायालयाचा निष्कर्ष योग्य होता. अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने महसूल अधिकारी आणि अन्य विरुद्ध प्रफुल्ल कुमार पाटी आणि अन्य, [1990] 2 एससीसी 162 या वर भर दिला आहे. या प्रकरणात, राष्ट्रपतींनी अनुसूची जाती म्हणून मान्यता दिलेल्या जातींपैकी ओडिशा राज्यात धोबा ही एक जात आहे हे मान्य आहे. त्यात अपीलकर्त्याने एका विक्री दस्तऐवजात 'रजक' म्हणून दर्जा असल्याचा दावा केल्यामुळे, अनुसूचित जातींना प्रदान केलेले लाभ त्याला नाकारण्याचा प्रयत्न करण्यात आला होता. या न्यायालयाने असे म्हटले होते की, राष्ट्रपतींनी ओरिसा राज्याच्या बाबतीत धोबा या जातीला अनुसूचित जाती म्हणून अधिसूचित केले आहे, केवळ त्यांनी एका विक्री पत्रात स्वतःला 'रजक' असे वर्णन केले आहे म्हणून, अनुसूचित जाती म्हणून त्यांचा दर्जा अशा वर्णनाद्वारे काढून घेतला जात नाही.

त्यातील गुणोत्तर या प्रकरणातील तथ्यांना लागू होत नाही.

त्यानुसार याचिका फेटाळण्यात येते. खर्चा बाबत काहीही आदेश नाही.

टी. एन. ए. याचिका खारीज करण्यात आली.

<u>अस्वीकरण</u>

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x